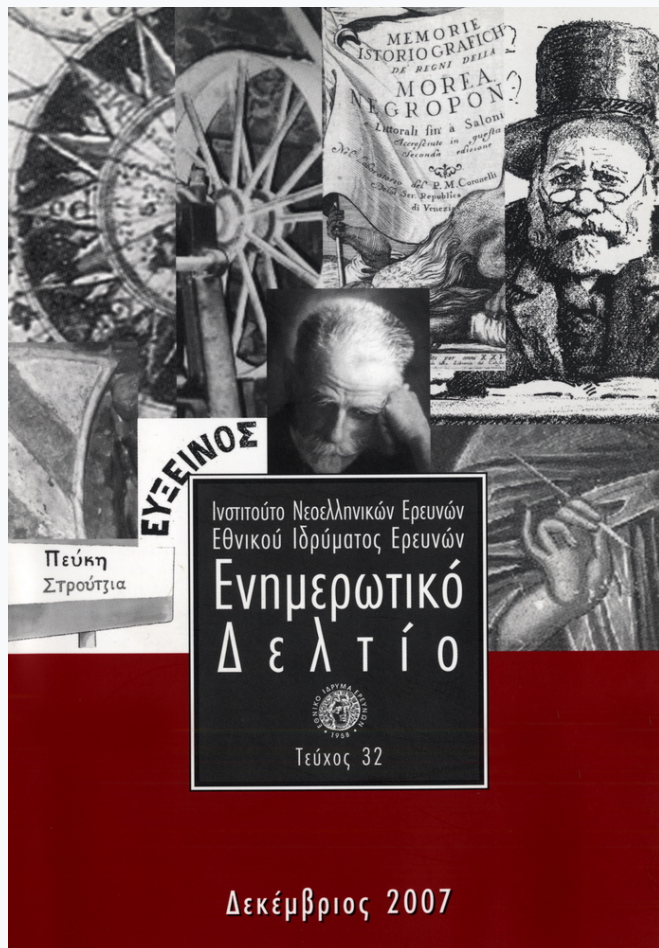

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 32 (2007)

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΩΝ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

doi: [10.12681/news.216](https://doi.org/10.12681/news.216)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΩΝ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ. (2008). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 32, 96–99. <https://doi.org/10.12681/news.216>

Οι Νεοελληνικές Σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Cambridge

Τα Νέα Ελληνικά διδάσκονται ως πτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Cambridge για περισσότερα από εβδομήντα χρόνια. Τα πρώτα βήματα για την καθιέρωση του αντικειμένου έγιναν ήδη στο τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου από δύο Σκωτσέζες κυρίες. Ο τρόπος με τον οποίο οι κυρίες αυτές, δίδυμες κόρες ενός Σκωτσέζου συμβολαιογράφου, έφτασαν να ενδιαφερθούν για τα νέα ελληνικά είναι μια συναρπαστική ιστορία. Η Margaret και η Agnes Smith γεννήθηκαν το 1843. Η μητέρα τους πέθανε μόλις τρεις εβδομάδες μετά από τη γέννησή τους και έτσι τα δυο κορίτσια μεγάλωσαν με τον πατέρα τους και πήραν την πρώτη τους εκπαίδευση από μια γκουβερνάντα. Στη συνέχεια φοίτησαν σε σχολείο στη Σκωτία, ενώ αργότερα, σε ηλικία 15 ετών, μπήκαν οικότροφες σε σχολείο στην Αγγλία. Ο πατέρας τους πέθανε το 1866, αφήνοντάς τους σημαντική περιουσία, όπως και την ελευθερία να ακολουθήσουν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους. Το 1868 ξεκίνησαν με πλοίο για τον γύρο της Ευρώπης και έφθασαν μέχρι την Κωνσταντινούπολη, την Κύπρο, την Αίγυπτο, τους Άγιους Τόπους και την Ελλάδα ενώ επέστρεψαν με σταθμούς στη Βενετία και το Παρίσι. Στη διάρκεια των επόμενων είκοσι ετών η Agnes έγραψε αρκετά βιβλία, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και μυθιστορήματα καθώς και δύο περιηγητικές αφηγήσεις βασισμένες στον πρώτο αυτό γύρο της Μέσης Ανατολής και στα ταξίδια που τον ακολούθησαν: *Glimpses of Greek life and scenery* (1884) και *Through Cyprus* (1887) (το τελευταίο μάλιστα θα άξιζε οπωσδήποτε να ανατυπωθεί). Οι δύο αδελφές αναδείχθηκαν σε ειδικούς των σημαντικών γλωσσών και των βιβλικών σπουδών και έτυχαν διεθνούς αναγνώρισης. Στο μεταξύ παντρεύτηκαν και εγκαταστάθηκαν στο Cambridge όπου οι σύζυγοί τους κατείχαν ακαδημαϊκές θέσεις. Εκεί έζησαν και μετά τον θάνατο των συζύγων τους, ως το τέλος της ζωής τους. Φαίνεται όμως ότι ποτέ δεν ξέχασαν τις επισκέψεις τους στην Ελλάδα και την Κύπρο, ή τη γνώση τους των νέων ελληνικών που διευκόλυνε σημαντικά τις έρευνές τους στη Μονή της Αγίας Αικατερίνης του Σινά. Το 1918, η Agnes Lewis προσέφερε στο Πανεπιστήμιο το ποσό των 6.500 λιρών για την προικοδότηση μιας θέσης αναπληρωτή καθηγητή στα Νέα Ελληνικά. Η Margaret Gibson πέθανε το 1920 και η αδελφή της, Agnes, έξι χρόνια αργότερα.

Ωστόσο, μόλις το 1936 έγινε διορισμός διδάσκοντος στη θέση των Νέων Ελληνικών. Ο πρώτος που πήρε τη θέση λέκτορα στην έδρα Lewis-Gibson ήταν ο Romilly Jenkins που είχε ξεκινήσει τη σταδιοδρομία του ως κλασικός αρχαιολόγος. Κατά τη σύντομη διάρκεια της θητείας του αφιερώθηκε στην έρευνα της νεοελληνικής φιλολογίας και δημοσίευσε μια βιογραφική μελέτη για τον Σολωμό (1940) και ένα άρθρο για την κρητική κωμωδία *Φορτουνάτος*. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος έφυγε από το Cambridge για να εργαστεί στο

Υπουργείο των Εξωτερικών. Το 1946 διορίστηκε στην έδρα Κοραή στο King's College στο Λονδίνο. Αργότερα, όπως είναι γνωστό, έγινε καθηγητής βυζαντινής ιστορίας στο Dumbarton Oaks, Washington D.C. και αναδείχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους βυζαντινολόγους της γενιάς του.

Ο δεύτερος λέκτορας της έδρας Lewis-Gibson, ο διάδοχος του Jenkins, δεν διορίστηκε παρά το 1947. Ήταν ο Σταύρος Παπασταύρου, απόφοιτος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, αφού στο μεταξύ είχε κάνει τη θητεία του κατά τη διάρκεια του πολέμου στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό και στην ελληνική πρεσβεία στο Λονδίνο. Ο Παπασταύρου κατείχε τη θέση του λέκτορα στα Νέα Ελληνικά για τριάντα δύο χρόνια, ως τον θάνατό του το 1979. Για μεγάλο διάστημα παράλληλα δίδασκε κλασική φιλολογία, κυρίως στο κολλέγιο Peterhouse, του οποίου έγινε εταίρος (Fellow) το 1963. Μολονότι δεν δημοσίευσε πολλά, έχει μεγάλη εκτίμηση για τη διδασκαλία του και την ευρύτητα των γνώσεών του γύρω από την ελληνική λογοτεχνία και τον πολιτισμό. Σε αυτόν οφείλονται τα λήμματα για τη νέα ελληνική λογοτεχνία στο *Penguin Companion of European Literature*, που δημοσιεύτηκε το 1969. Την τελευταία δεκαετία της ζωής του επέβλεψε τις διδακτορικές διατριβές τεσσάρων νέων φοιτητών, που αργότερα έκαναν λαμπρή σταδιοδρομία σε πανεπιστήμια τριών ηπείρων: Margaret Alexiou (Birmingham και Harvard), Roderick Beaton (King's College, Λονδίνο), Νάσος Βαγενάς (Αθήνα) and Alfred Vincent (Sydney).

Τον Παπασταύρου διαδέχθηκε, το 1981, ο David Holton, απόφοιτος της Οξφόρδης και αργότερα υπότροφος ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Birmingham. Το 2000 προή-

χθη σε αναπληρωτή καθηγητή και το 2006 σε καθηγητή Νέων Ελληνικών (προσωπική έδρα). Ο David Holton ειδικεύτηκε στην ύστερη μεσαιωνική λογοτεχνία, την κρητική λογοτεχνία της Αναγέννησης καθώς και στην ιστορία και τη δομή της νέας ελληνικής γλώσσας. Ανάμεσα στις δημοσιεύσεις του περιλαμβάνονται μια έκδοση της έμμετρης διασκευής (*Ριμάδα*) του *Μυθιστορήματος του Μεγάλου Αλεξάνδρου* (1974, επανέκδοση 2002), μια μελέτη για τον *Ερωτόκριτο* (1991), *Του κύκλου τα γυρίσματα*. Ο Ερωτόκριτος σε ηλεκτρονική ανάλυση (4 τόμοι 1996-2000, σε συνεργασία με την Dia Philippides), και *Μελέτες για τον Ερωτόκριτο και άλλα νεοελληνικά κείμενα* (2001). Δημοσίευσε επίσης το συλλογικό έργο *Literature and society in Renaissance Crete* (1991, ελληνική έκδοση 1997), και, σε συνεργασία με τον Peter Mackridge και την Irene Philippaki-Warburton, δύο γραμματικές των νέων ελληνικών.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στο Cambridge σημείωσαν σημαντική ανάπτυξη κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Δώδεκα φοιτητές, κυρίως από την Ελλάδα και την Κύπρο, ολοκλήρωσαν τη διδακτορική τους διατριβή με θέματα που εκτείνονται από τα μεσαιωνικά μυθιστορήματα ως την πεζογραφία και την ποίηση του 20ού αιώνα. Πολλοί από αυτούς κατέχουν σήμερα μόνιμες ή προσωρινές θέσεις σε πανεπιστήμια στην Ελλάδα, την Κύπρο και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Μια πιο πρόσφατη εξέλιξη είναι η εισαγωγή ενός μαθήματος με θέμα "Μύθος και ιστορία στη νεοελληνική λογοτεχνία", στο πρόγραμμα σπουδών για το πτυχίο της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού. Τώρα έχει γίνει πια δυνατό να εξειδικεύσει κανείς ένα μεγάλο μέρος των μαθημάτων του Master στα Νέα Ελληνικά. Ο τομέας των Νέων Ελληνικών πραγματοποιεί και μια ετήσια έκδοση, *Κάμπος: Cambridge Papers in Modern Greek*, που αριθμεί δεκαπέντε τεύχη από το 1993 ως σήμερα. Κάθε χρόνο δημοσιεύεται μια επιλογή από δημόσιες διαλέξεις που παρουσιάζονται από προσκεκλημένους ομιλητές.

Στον τομέα των Νέων Ελληνικών εκπονείται σήμερα ένα σημαντικό ερευνητικό πρόγραμμα με αντικείμενο τη σύνταξη μιας γραμματικής της μεσαιωνικής ελληνικής. Υπεύθυνος του πενταετούς αυτού προγράμματος είναι ο David Holton και απασχολούνται δύο ερευνητές, ο Νότης Τουφεξής και η Marjolijne Janssen (η Τίνα Λεντάρη εργάστηκε στο πρόγραμμα από το 2004 ως το 2007, μέχρις ότου εκλέχτηκε σε θέση λέκτορα, στη Μεσαιωνική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών). Συχνά, επιστήμονες από το πεδίο των Νεοελληνικών Σπουδών παίρνουν θέσεις μεταδιδακτορικών υποτρόφων σε διάφορα κολλέγια. Ο Δημήτρης Λυβάνιος πήρε την ερευνητική υποτροφία Γεωργάκη (Georgakis Research Fellowship) στο Pembroke College από το 1996 ως το 2002. Κατά τη διάρκεια της υποτροφίας του δίδαξε επίσης νέα ελληνικά και βαλκανική ιστορία (σήμερα είναι επίκουρος καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

Για το πτυχίο Σύγχρονων Γλωσσών απαιτείται από τους σπουδαστές να μελετήσουν δύο ξένες γλώσσες, τουλάχιστον κατά τα δύο πρώτα χρόνια των σπουδών τους, μετά από τα οποία μπορούν, αν το επιθυμούν, να ειδικευτούν σε μία γλώσσα. Τα νέα ελληνικά είναι επιλέξιμα σε όλα τα επίπεδα: οι περισσότεροι πρωτοετείς φοιτητές είναι σε επίπεδο αρχαρίων, αλλά προς το τέλος των σπουδών τους έχουν κατακτήσει ένα υψηλό επίπεδο επάρκειας τόσο στην ομιλούμενη όσο και στη γραπτή γλώσσα. Οι φοιτητές

έχουν επίσης τη δυνατότητα να φοιτήσουν το τρίτο έτος (από τον τετραετή κύκλο) των σπουδών τους σε ένα πανεπιστήμιο στην Ελλάδα. Στα πρόσφατα χρόνια οι φοιτητές μας παρακολούθησαν μαθήματα, για ορισμένα διαστήματα, στα πανεπιστήμια της Θεσσαλονίκης, της Κρήτης και της Πελοποννήσου. Επίσης παραδίδονται εντατικά μαθήματα γλώσσας σε φοιτητές άλλων τμημάτων και σχολών, μεταξύ των οποίων και σε όσους μεταπτυχιακούς φοιτητές χρειάζονται τη γνώση των ελληνικών για ερευνητικούς σκοπούς. Το Cambridge είναι

σήμερα ένα από τα μόλις τρία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου που προσφέρουν πλήρες πτυχιακό πρόγραμμα με εξειδίκευση στα Νέα Ελληνικά (τα άλλα δύο είναι το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και το King's College στο Λονδίνο).

Το μεγαλύτερο τμήμα της διδασκαλίας της γλώσσας πραγματοποιείται από έναν αποσπασμένο Έλληνα καθηγητή, που παρέχει το Υπουργείο της Παιδείας. Ερευνητές και άλλοι επιστήμονες επίσης συμβάλλουν από καιρού εις καιρόν στο πρόγραμμα διδασκαλίας. Ωστόσο, το γεγονός ότι υπάρχει μία και μοναδική μόνιμη θέση διδασκαλίας —η έδρα Lewis-Gibson— καθιστά τα νέα ελληνικά ευάλωτα. Το αρχικό κληροδότημα της έδρας σήμερα καλύπτει ένα μικρό μόνο τμήμα των δαπανών. Ακόμη, ο αριθμός των σπουδαστών παραμένει αρκετά χαμηλός σε σχέση με όσους σπουδάζουν τις μεγάλες ευρωπαϊκές γλώσσες. Κατά συνέπεια, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η θέση αυτή θα αναπληρωθεί όταν σε λίγα χρόνια αποσυρθεί ο σημερινός κάτοχός της. Η ενδεχόμενη εξεύρεση πρόσθετων εξωτερικών πόρων θα βοηθήσει οπωσδήποτε στη διασφάλιση του μέλλοντος του προγράμματος.

Ας δούμε όμως την αισιόδοξη πλευρά: το Cambridge προσφέρει υψηλής ποιότητας σπουδές στη νέα ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία σε επίπεδο πτυχίου, μεταπτυχιακού (Masters) και διδακτορικού (PhD) διπλώματος. Φιλοξενεί ένα ευρύτατο ερευνητικό πρόγραμμα για την ελληνική γλώσσα. Διαθέτει άριστες βιβλιοθήκες και ερευνητική υποδομή. Τέλος, παίζει έναν αξιόλογο ρόλο στις Νεοελληνικές Σπουδές στον εθνικό αλλά και στον διεθνή στίβο. Στα δύσκολα χρόνια που έρχονται θα παλέψουμε σκληρά προκειμένου όλα αυτά να διατηρηθούν.

David Holton